

O špijonih in tigrovcih

Pred nekaj dnevi je slovenska televizija predvajala obsežen prispevek o prvi antifašistični organizaciji v Evropi, Tigr, ki je delovala med prvo in drugo svetovno vojno predvsem na Primorskem, ko je bila ta slovenska pokrajina del Italije. Ne vem, ali gre za naključje ali za zavestno programsko potezo, da je bila oddaja na programu ob približno istem času, ko je zgodovinarica Jerca Vodušek Starič predstavila svojo knjigo Slovenski špijoni in SOE.

Oba medijska dogodka govorita o podobni tematiki, na zelo različna načina. Knjiga Voduškove je zelo natančna raziskava o dogodkih, ki so bili vse doslej načrtno zamolčevani. Gre za dejavnost številnih naprednih Slovencev ob koncu tridesetih in na začetku štiridesetih let, ki so kot simpatizerji Velike Britanije, nekateri pa celo kot agenti angleške obveščevalne službe zbirali podatke o nacistični ekspanziji na Balkan, ki se je končala z italijansko in nemško okupacijo Jugoslavije.

Angleški špijoni so bili slovenski patrioti, ki so se bojevali proti Hitlerjevi vojaški teoriji blitzkriega in totalni Goebbelsovi propagandi z učinkovitimi in nemalokrat tudi domiselnimi akcijami. Hkrati so se lotevali nevarnih sabotaž, predvsem uničevanja železniških prog, lokomotiv in vlakov. Ne smemo pozabiti, da se je to dogajalo v času, ko je Sovjetska zveza kot zaveznica nacistične Nemčije omogočila Hitlerju, da se je na lahek način polastil Poljske, ki je veljala za nekakšen branik srednje in severne Evrope.

K opisanim zgodovinskim dogodkom v omenjenem času velja prišteti še tragedijo tistih Primorcev, ki so jih kot italijanske vojake zajeli Britanci. Številni so se odzvali pozivu angleškega poveljstva, naj se kot prostovoljci priključijo slovenskim partizanom v boju proti nacistom.

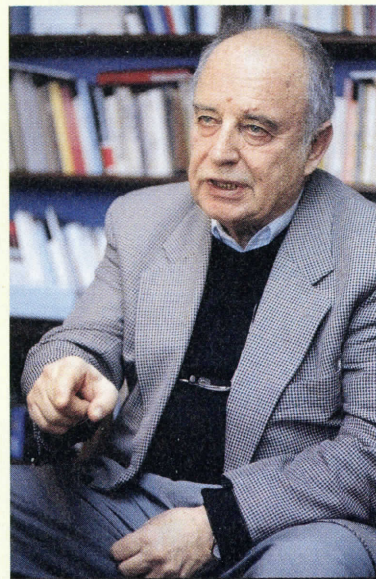
Tako slovenske špijone kot tigrovcje in tudi prostovoljce je po vojni, nekatere pa že med njo, preganjala slovenska ozna, ki je očitno delovala po vzoru kominterne. Nihče, razen komunistov, si ni smel lastiti zaslug v boju proti fašizmu in nacizmu; znani protifašist Ivan Rudolf, ki je v angleških taboriščih za ujetnike med nasilno mobiliziranimi Primorci nabiral prostovoljce za boj proti okupatorjem, je po vojni odklonil visoko britansko odlikovanje, ker se je bal zameriti slovenski oblasti, ki se je razglašala za zaveznico Velike Britanije in Amerike.

Eden od komentatorjev televizijske oddaje o tigrovcih je bil sin Ivana Rudolfa. Urednik ali uredni-

ca oddaje ali morda anonimni prišepetovalec iz ozadja je prišel na bizarno misel: za drugega komentatorja televizijske oddaje je povabil nekdanjega visokega funkcionarja ozne in komunističnega voditelja Mitjo Ribičiča. Se pravi človeka, ki je bil o dogajanju po drugi svetovni vojni obveščen tako rekoč iz prve roke. Pričakoval sem, da bo eminentni izvedenec razkril, zakaj in po čigavi direktivi je ozna preganjala, zapirala, šikanirala junaške nasprotnike nacizma in fašizma (nekateri so celo izginili), ampak gospod Ribičič je le dvakrat obžaloval napako in nič drugega.

Predsednik Kučan je imel izjemno priložnost, da bi popravil krivice, ki so se zgodile prvim slovenskim borcem proti nacizmu in fašizmu. S tem bi pokazal tudi osebno zavzetost za pravičnost in evropsko miselnost, ki je zaznamovana s humanizmom ter svobodomiselnostjo. S takim ravnanjem bi potrdil lastne besede o »predsedniku vseh Slovencev«. Tega ni storil, ker je bil in ostal politični stranke na oblasti, ki ima več posluha le za samopromocijo. Če mu bodo njegovi nasledniki sledili, se nam utegne zgoditi in da nam otonili v globalni Evropi, talilnem loncu, v katerem izginejo vse žlahtne posebnosti, iz katerih je bil narajen dobri, stari svet. Slovenski protinacistični špijoni, odlični predstavniki meščanske družbe, so bili ena takih izjem, ki bi jih kazalo povzdigniti na piedestal simbola, na katerem so bili pri nas že od nekdaj lažni preroki.

ŽARKO PETAN

Žarko Petan je v javnosti znan po aforizmih in vodenju RTV, je pisec proze, poezije in dramskih iger. (Foto: Leon Vidic)

Zgodovinarica Jerca Vodušek Starič je pred kratkim napisala knjigo Slovenski špijoni in SOE. (Foto: Uroš Hočevnar)